

Klubové listy

1

2007

Príloha časopisu Listy

Vážený čitateľa,

v tohtoročnom prvom vydaní prílohy Klubové listy vám prinášame spomienkové príspevky členov Klubu slovenskej kultúry, ktorí sa na jeho vývine účastnili, alebo stále účastnia. Napísali ich pri príležitosti tridsiateho výročia klubu. Sú to osobné pamäte, názory a pripomienky ponúkajúce nám pohľad na genézu a jednotlivé viac či menej významné mílniky v histórii tohoto klubu s dlhoročnou tradíciou tak, ako na ňu

nahliadajú jednotliví svedkovia konkrétneho obdobia. Radi by sme tak za pomoci ďalších zdrojov spolu s vami odfúkli pomyselný prach času a nahliadli do dejín klubu prostredníctvom pamätníkov, ktorí nám možno môžu zodpovedať dosiaľ nezodpovedané. ■

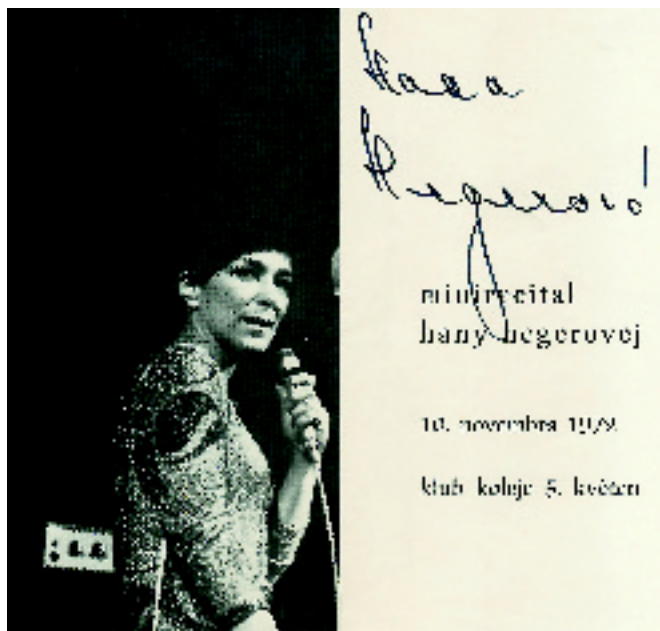
Ján Chovanec

Zamyslenie k výročiu

Tridsať rokov činnosti Klubu slovenskej kultúry v Prahe, to je tridsať rokov práce v službe slovenskej veci. Je to však aj tridsať rokov pôsobenia v konkrétnych historických podmienkach. Týmto skutočnostiam sa nemožno vyhnúť a treba o nich hovoriť už i preto, že sa v očiach niektorých posudzovateľov stávajú predmetom dohadov. Z tohto dôvodu je žiadúce pokúsiť sa hľadať v reflexiách i podobu vplyvu týchto historických podmienok na činnosť nášho záujmového združenia, Klubu slovenskej kultúry v Prahe.

Najmä prvé roky pôsobenia Klubu (1977 – 1990) neboli zatiaľ, pokiaľ viem, z tohto zorného uhla hlbšie hodnotené, a preto má byť tento pokus jedným z možných pohľadov na danú problematiku. Ak má byť moja reflexia poctivá, musím konštatovať, že i pôsobenie KSK bolo poplatné celkovým podmienkam doby ovládanej totalitnou ideológiou. Tá sa veľmi zreteľne presadzovala i v oblasti kultúry. Nemožno však povedať, že napr. Národné a ďalšie divadlá, Národné a ďalšie múzeá, Národná a ďalšie knižnice atď. nepriniesli v tomto období nijaké trvalé kultúrne hodnoty či vynikajúce počiny, na ktoré mohla byť naša kultúra hrdá. Podobne tomu bolo i v prípade KSK.

Náš Klub ale nebol bežnou kultúrnou ustanovizňou patriacou do skupiny inštitucionalizovaných subjektov, vytvárajúcich

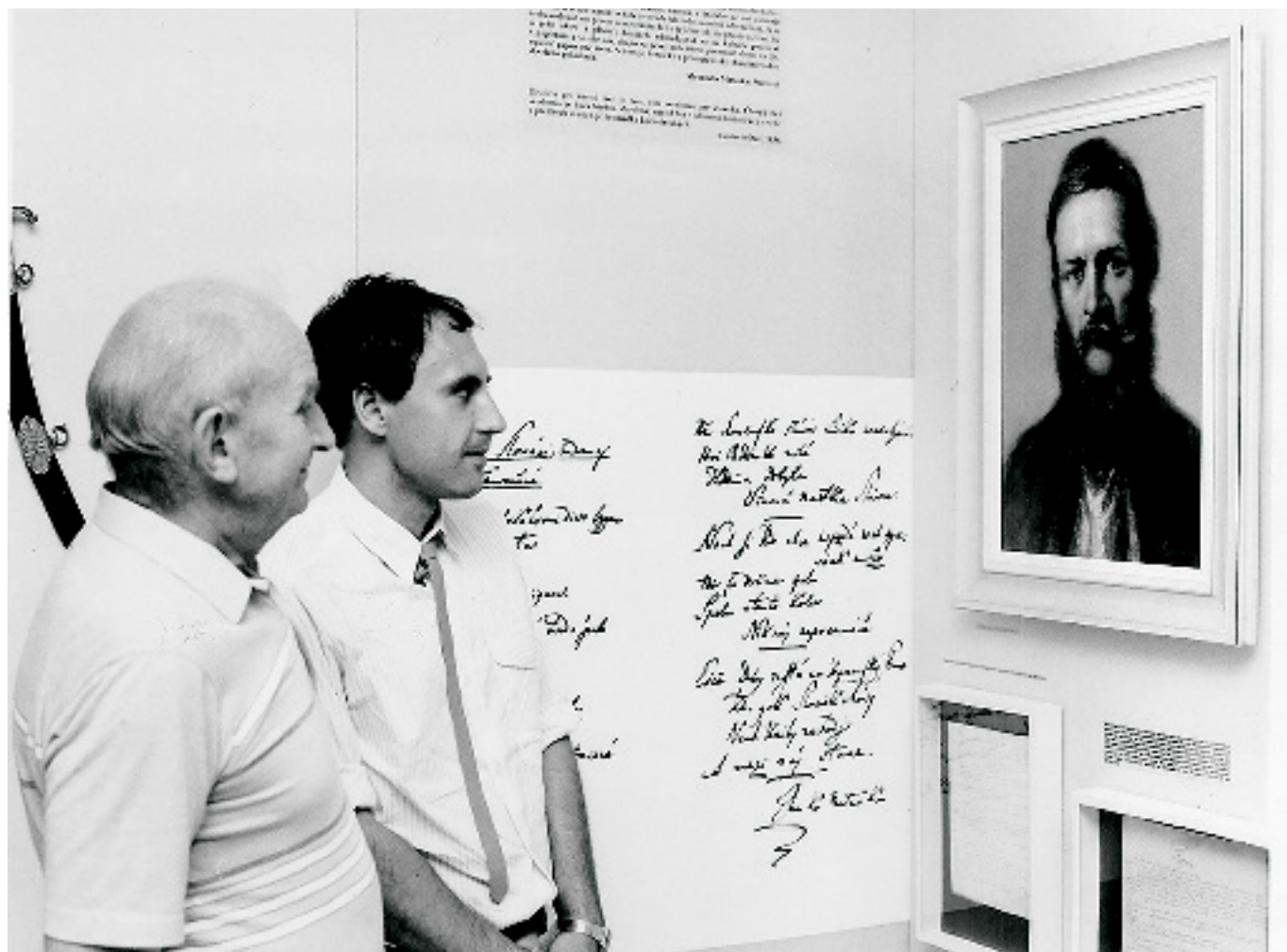

Pozvánka na koncert Hany Hegerovej z roku 1972

OBSAH:

1 – 2 Zamyslenie k výročiu

3 – 4 Moje roky s KSK

Záber z výstavy *Matica slovenská v dejinách*

vtedajší „kultúrny front“. Klub nebol nositeľom právnej subjektivity, a teda ani ustanovitzňou priamo riadenou nejakým orgánom štátnej správy, stranickým alebo iným ideologickým aparátom.

Klub až do roku 1990 totiž nespĺňal vtedajšie právne predpoklady pre vznik dobrovoľnej spoločenskej organizácie, ktorá mohla vzniknúť a fungovať len ak by sa stala samostatnou zložkou Národného frontu. Chcem zdôrazniť, že Klub na takúto formu organizácie ani neašpiroval. Od začiatku bol začlenený pod iné subjekty.

Po svojom ustanovení to bolo Pražské kultúrne stredisko. Stalo sa tak uznesením rady Národného výboru hlavného mesta Prahy zo dňa 4. januára 1977, číslo 72.

Dovoľte citáciu:

„Rada Národného výboru hlavného mesta Prahy

I. souhlasí

1. se zřízením Klubu slovenské kultury při Pražském kulturním středisku s účinností od 1. ledna 1977 jako aktivu pro zabezpečování kulturně výchovné činnosti mezi občany slovenské národnosti žijícími v Praze a příznivci slovenské kultury v Praze.

II. a ukládá:

řediteli Pražského kulturního střediska vydat statut Klubu slovenské kultury, který podrobně upraví jeho organizační složení (členění), základní zaměření činnosti, organizační vztahy k ostatním organizačním složkám PKS a uvnitř Klubu, řízení Klubu, práva a povinnosti členů Klubu, hospodaření Klubu.“

O přípravách vlastného štatútu Klubu sa s vedením Pražského kultúrneho strediska dlho diskutovalo, ale nespomínam si, že by sa bol niekedy skutočne aj vydal. Neskôr, po otvorení Domu slovenskej kultúry v Prahe, bol Klub začlenený do organizmu tejto inštitúcie. Dom slovenskej kultúry vznikol rozhodnutím 17. plenárnej schôdze Národného výboru Hlavného mesta Prahy číslo 37-5-8 zo dňa 4. januára 1977, v ktorom sa okrem vytvorenia Domu ako príspevkovej organizácie uvádza i postavenie Klubu slovenskej kultúry, a to v časti II. Čítujem: „... a stanoví: 5. Vytvářet podmínky pro činnost zájmového sdružení Klubu slovenské kultury a obstarávat prostřednictvím příslušných slovenských organizací gastronomické služby a prodej děl výtvarného umění.“

Všetky ostatné úlohy Domu v oblasti rozvíjania slovenskej kultúry a česko-slovenských vzťahov sú uvedené v prvých štyroch bodoch uznesenia.

Políciu Klubu v týchto nových podmienkach v rámci Domu slovenskej kultúry (ďalej len DSK) možno posúdiť i z toho, že povinnosť starať sa o Klub je DSK uložená na rovnakej úrovni, ako starosť o poskytovanie gastronomických služieb. Postavenie Klubu sa čiastočne upresnilo neskôr schválením Štatútu Klubu, vydaného riaditeľom DSK. V tomto štatúte, o znenie ktorého Klub zvädzal s Domom a cez neho i s NVP široké diskusie, je postavenie Klubu v rámci DSK charakterizované tak, že ide o poradný zbor pre otázky slovenskej kultúry. Z toho všetkého vyplýva, že akcie, organizované Klubom, pripravoval v spolupráci so subjektom, do ktorého bol začlenený. I financovanie Klubu prechádzalo cez rozpočet týchto inštitúcií.

Klub teda pôsobil pri nich ako poradný orgán vo veciach slovenskej kultúry bez veľkých právomocí.

Myslím, že možno právom konštatovať, že rozsiahla a pestrá činnosť Klubu bola možná len vďaka iniciatíve a obetavosti členov orgánov Klubu a ich dobrej spolupráce s riaditeľmi inštitúcií (PKS a DSK), do ktorých bol začlenený. Treba oceniť, že riaditelia snahy Klubu podporovali a cieľavedome pomáhali pri príprave a realizácii podujatí Klubu, i keď popritom rozvíjali v slovensko - českom kontexte vlastnú činnosť.

Rád by som pripomenul, že Klub nevznikol a jeho programové zameranie nebolo dané predovšetkým vôľou politických alebo štátnych orgánov. Šlo o spontánne vyjadrenú vôľu štátnych občanov – Slovákov žijúcich v hlavnom meste federácie, ktorú vypočuli a prijali za svoje i príslušné orgány. Vychádzali z toho, že Slováci v Čechách si nárokovali rešpektovanie svojej kultúry i v českom kultúrnom prostredí, v prostredí, do ktorého prišli, aby ako predstavitelia Slovákov pôsobiacich vo federálnych úradoch, na vysokých a iných školách, v celoštátnych médiách, v armáde, v justícii, v podnikoch a pod., sa podieľali na smerovaní Československej federácie.

KSK bolo teda dobrovoľné združenie občanov nepôsoiace v oblasti obecnej kultúry, ale iba vo vymedzenom kultúrnom priestore, v segmente slovenskej kultúry a umeleckej tvorby, a súčasne podnecovalo úctu k historickým a ľudovým tradíciám Slovenska a Slovákov. Klub sa napríklad staral i o to, aby slovenské deti v Čechách nestratili kontakt so svojou domovinou (recitačné a spevácke súťaže, literárne pásma pre školy, vlastivedné zájazdy na Slovensko a pod). Súčasne sa usiloval aj o to, aby cestu ku slovenskej kultúre a umeniu našli i tí Slováci, ktorí boli pracovne angažovaní alebo študovali v Prahe iba dočasne, napr. slovenskí stavbári a vysokoškooláci.

Existencia Klubu a Domu nepriamo dokumentovala, aké bolo postavenie Slovákov v Čechách ako rovnoprávných občanov, ktorým sa vytvárali podmienky i v rámci oficiálnej štátnej politiky prehlbovania česko-slovenských vzťahov. Preto nie div, že sa slovenskí predstavitelia vo federálnych inštitúciách snažili Klub podporovať. Ich pomocou sa napríklad podarilo otvoriť v Prahe spomínaný reprezentačný Dom slovenskej kultúry. Jeho otvorenie bolo však aj výsledkom snaženia predstaviteľov Klubu, ktorí sa dokázali v prostredí celoštátnych orgánov orientovať a dosiahnuť pozitívne rozhodnutia často i nad rámec predpokladov, ktoré pripúšťali štátu inštitúcií zastrešujúcich Klub. Dôležitá bola i ústretovosť českých orgánov.

Myšlienka česko-slovenskej vzájomnosti nachádzala svojich priaznivcov i v radoch českého obyvateľstva, takže nie div, že asi polovicu členov KSK tvorili občania českej národnosti. I pre nich a pre českú verejnosť ako takú prinášal Klub do Prahy kultúrne programy a umelecké počiny, reprezentujúce Slovensko pred českou kultúrnou verejnosťou.

Nebola náhoda ani to, že po konzultácii s predstaviteľmi KSK sa o niečo neskôr ustanovil v Bratislave Kruh priateľov českej kultúry, oficiálne podporovaný slovenskou vládou. Tieto dve združenia udržiavali úzke kontakty a dochádzalo medzi nimi i k vzájomnej výmene kultúrnych programov.

S ohľadom na uvedený charakter činnosti a postavenie KSK sa od neho nepožadovalo, aby dával svojim programom prvoplánovo ideologický rozmer (vari mimo osláv Slovenského národného povstania) a aby pripravoval rôzne oslavné programy k politickým udalostiam. Takéto podnety neprichádzali ani zo strany členov a predstaviteľov Klubu. Ak sa dajaké predsa realizovali, tak to bolo zväčša z podnetu inštitúcie, do ktorej bol Klub začlenený.

Podľa môjho názoru členovia KSČ, pracujúci v orgánoch Klubu, si uvedomovali ciele a jeho národno-kultúrne poslanie a pôsobili tak, aby sa táto platforma rešpektovala. Neprenášali do Klubu vyhranenejšie stranické postoje. Práve preto, že poznali, aké sú možnosti Klubu, dokázali usmerňovať jeho činnosť v súlade s jeho poslaním.

Pokiaľ si spomínam, Klub ani v období normalizácie nezaznamenal žiadne významnejšie politické tlaky, ani priame kontroly činnosti alebo cenzúru svojich programov alebo podujatí. Maximálne dochádzalo k pripomienkam finančného rázu, prípadne sa nastolili otázky k vecnej stránke činnosti Klubu, najmä v rámci schvaľovania rozpočtu.

Vari najviac poplatný režimu bol ústupok politickým orgánom, keď Klub v čase normalizácie podľahol tlakom a prijal za svojho čestného predsedu poslanca Jána Rišku, riaditeľa Československého rozhlasu, predstavujúceho normalizačnú politiku KSČ. Klubu však nemohol venovať veľa času a do jeho chodu zasahoval viac-menej formálne.

Ako prejav úsluhy „vrchnosti“ možno vari označiť i vyčleňovanie tzv. vládnych salónikov pri príležitosti slovenských plesov a pri plavbách po Vltave v rámci osláv SNP. Úhradu nákladov na konzumáciu s tým spojenú však znášal vždy niektorý zo zúčastnených hostí.

Pri rámcovom hodnotení tohto obdobia je vhodné spomenúť i to, že KSK sa snažil umožňovať prácu v jeho orgánoch alebo účinkovať v jeho programoch takým ľuďom, ktorí pre nepriazeň režimu len ťažko nachádzali možnosť svojho plného uplatnenia. Boli to napr. Vlastimil Fišar, Ludvík Patera, dvojica Lasica-Satinský, Ľubomír Feldek, Ivan Adamčík, Miro Chorvát a ďalší.

Nechcem nikoho presviedčať o svojej pravde ani nikomu brať nárok na opačný názor na vec a verím, že sa odlišné pohľady objavajú. Budem rád, ak sa tak stane. Bude to v záujme pravdy i poučenia na ceste do novej etapy pôsobenia Klubu slovenskej kultúry v Českej republike. ■

Milan Budovič

Autor je podpredseda Rady KSK

Foto archív KSK

Moje roky s KSK

Pri jednej nedávnej ceste vlakom z Bratislavy do Prahy som nadviazala reč s istým Slovákom, žijúcim už dlhšie v Prahe. Má dobrý prehľad vo svete divadla (sám je vyštudovaný divadelný režisér), a tak sa bolo o čom rozprávať. Lepšie povedané snažila som sa načúvať, aby som sa toho hodne dozvedela. Na záver našej cesty som mu položila otázku, prečo ho nevidáť na slovenských podujatiach v Prahe a či nechce na niektoré z najbližších prísť. Odvetil: „Medzi Slovákov v Prahe? Ani nie“.

Táto rezervovaná odpoveď mi odvtedy vrta hlavou a nedá pokoj. Prečo „medzi Slovákov v Prahe“ nie? A ako som ja medzi nich našla cestu a prečo medzi nich chodím? Niežeby som bola človek inštitucionálny. Ani vyčleňovanie sa z „väčšinovej“ spoločnosti, v ktorej som sa vydajom do Čiech ocitla, na národnostnom princípe, nie je mojím prvoradým záujmom. Tobôž si na ňom založiť živobytie! Napriek tomu ma život v Prahe v istom čase priviedol do Klubu slovenskej kultúry. Strávila som na podujatiach ním organizo-

vaných nejednu hodinku. S Klubom slovenskej kultúry som absolvovala nejeden zájazd do bližších aj odľahlejších zemepisných končín. Dva roky som bola členkou Rady Klubu slovenskej kultúry a pomáhala organizovať programy pre iných (polovica 90. rokov minulého storočia). Pozerajúc sa späť môžem jednoznačne prehlásiť: všetky tie činnosti obohatili môj zážitkový fond, boli oveľa viac ziskom ako stratou (nie, pravdaže v ekonomickom zmysle) a listovanie či už v zborníkoch alebo v pamäti smerom do minulosti ma dokáže naladiť vždy tak, ako keď sa vraciame do detstva: Je nám milé, lebo sme boli jeho súčasťou, stotožnili sme sa s ním, a keby bolo tisíc kritických pohľadov na tú dobu, pre nás by to vždy bol čas žiživý...

Čo som si cenila na ľuďoch, s ktorými som sa cez KSK dostala do styku (ešte v časoch Ivana Adamčika, Jozefa Havaša, pani Zity Talpovej a jej dcéry Zuzany, a potom aj kolektívu Vojecha Čelka v Dome slovenskej kultúry na Purkyňovej) bolo, že to boli ľudia duchaplní, rozhladení, a prítom nie materialisticky založení, nezištní v rozdávaní času, ale aj duchovného potenciálu. Pravdaže, to, že sa zo spevu človek nenaje – to vedeli už spisovatelia z generácie slovenských romantikov. Ale akosi v protiklade k dnešným časom sme nezhodnocovali čas strávený medzi krajanmi tu v Čechách podľa dnešného „time is money“. Nikdy som nepátrala po tom, či mal Ivan Adamčík za vysokohorské

Zájazd členov KSK na Oravu z roku 1983

túry, ktorými nás previedol celými Roháčmi a potom aj Západnými Tatrami, zaplatené. Ale aj dnes, keď si pozerám fotografie zo zájazdu na Oravu a vidím sa aj s manželom na vrchole Ostrého Roháča, viem si živo vybaviť ostré traverzy, ktorými sme prechádzali, víchor, aký nám svišťal okolo uší a priezračnosť smaragdových jazier na oravskej strane pohoria.

Keď som sa svojho času dostala do bytu pani Zity Talpovej na sídlisku v Prahe 5, plného vyrezávaného nábytku, slovenských ľudových vyšíviek a keramiky, pripadalo mi to sprvu ako v skanzene. Až potom som si uvedomila jej neskonalú lásku k Turcu a snahu preniesť si kúsok z toho do Prahy, kam prišla za dcérou. Jej rozprávanie o cestách

Lyžiarsky kurz členov KSK z roku 1988

kočom do Turčianskych Teplíc s rodinou Mikuláša Galandu – to bolo rozprávanie pamätníka zrodu Slovenskej moderny vo výtvarnom umení. Škoda, že som si ho nezapísala. Vianoce s Limborou bývali v osemdesiatych a deväťdesiatych rokoch pre mňa a moju mamu témou, ktorou sme sa dokázali zapodievať celé týždne. Až som to musela useknúť, lebo úvahy a rozplývajúce sa mojej mamy nad vystúpeniami Limbory a jej filozofovanie o ľudovom umení boli nekonečné. Verím, že podobne ako my v Tatrách sa mali naše dcéry na plaveckých výcvikoch na Santovke. Chodili tam náramne rady a naučili sa tam skvelo plávať. Myslím, že podobne zapálený človek pre slovenskú prírodu a šport, ako bol Ivan Adamčík, navyše s vlohami na vedenie a usmerňovanie mladých ľudí, bol Pavol Niezgodský. Ako pedagóg sa bezmedzne rozdával, bol srdečný, nápáditý. Škoda, že ho v posledných rokoch na podujatiach toľko nevidieť.

Moje pohnútky, prečo som sa na čas stala členkou Rady KSK, boli v tom čase tiež idealistické. Fungovali tam okrem iných dve osobnosti, ktorým som dúfala byť aspoň istý čas nablízku: Ludvík Patera a Eduard Světlík. V prílohe Slovenských dotykov Elán – Mesačník pre literatúru a umenie, ktoré pripravoval v rokoch deväťdesiatych výborný znalec slovenskej literatúry Ludvík Patera, sa hodí zalistovať hocikedy znova. Eď Světlík ma zase svojimi lakonickými, ale pod povrch vecí idúcimi postrehmi a poznámkami, svojím osobitým humorom navádzal všimnúť si u vecí zdanlivé okrajové momenty, ktoré by mne boli istotne unikli.

Iste, kalvária sťahovaní spôsobila v deväťdesiatych rokoch a na prelome tisícročia postupný rozklad homogenity Klubu. Pristúpil aj problém generačnej výmeny a nie v poslednom rade otázka vydávania a financovania Listov. To všetko prinieslo so sebou kompletnú výmenu ľudí vo vedení Klubu. Ukázalo sa, že Klub slovenskej kultúry je životaschopný aj dnes a že fixovanie sa na istých ľuďoch nemusí byť jediný správny postoj. Napokon, aj nápady dobrých organizátorov a manažérov sa vyčerpajú, okukajú, vyprázdni sa ich obsah, najmä ak sa stanú priveľmi poplatnými ľuďom okolo nás. Nemožno asi byť obľúbený u všetkých bez zľavovania z vlastných zásad. Noví ľudia v Klube prišli s novými nápadiami, navyše využili mnohé z toho, čo sa osvedčilo už v minulosti. Myslím, že Klub slovenskej kultúry si na adrese Lipanská 4 – pre niekoho možno trochu odťažitou – zaslúži pozornosť a podporu masovej základne členov. Iniciatíva a programy vedenia KSK sú toho hodné. ■

*Jarmila Wankeová
Autorka je dlhoročná členka KSK
Foto archív KSK*